

tukaj se kmetijski pridelki po ravninah veliko hitreje povzdigujejo, kakor po hribih obrtnija, kjer bolj revni ljudje prebivajo; Gornještajarci, Korošci in Kranjci, kateri žito iz Ogerskega dobivajo, in bi ga lahko še več dobili, ako bi njih obrtnija bila na viši stopinji, pa boleajo uže več let na prekucu železne obrtnije.

Ogerska dežela je pretekla leta težko svoje davke odrajtovala, kedar je imela slabo letino, pa tudi vprihodnje jih bo ravno tako težko, če bo morala denar namesti žita v davkarijo nositi.

Kako si morejo tedaj kmetovalci, ki so zapustili obrtnijo, zopet na noge pomagati? Oni se morajo obrtnije zopet poprijeti in ž njo se pečati. V Galiciji in na Ogerskem skrbi gospodar sam za svoje potrebe, prede in teká sam vse, česar potrebuje za svojo obleko, sam si napravlja še dandanes svojo obutev, sam si rezljá, kakor v starih preteklih časih, krožnike in žlice, sam si hišo zida in pokriva.

Na Českem si pomaga veliki posestnik zemljišč z olarijo, žganjarijo, sladkorijo, in spečá obilo pridelanega žita svojim obrtniškim delavcem, in zdaj so ondi začeli tudi manjši posestniki po vaséh zedinjevati se in sladkorne fabrike zidati si, da bodo mogli svoje pridelke lože in v žlahnejši obliki dalje pošiljati, in delavcem pri omenjeni obrtniji svoje pridelano žito za živež spečati.

Bodo li te skušnje zadostile, da bi se pri nas gospodarji prepričali, da nam more le umna obrtnija na noge pomagati, in da jo varjemo in v skrbi imamo, budimo in povzdigujejo, kolikor le moremo?

Živinozdravniška novica.

Zdravilo zoper govejo kugo.

Zdravstvena komisija dunajska priporoča c. k. deželni vladi dunajski Kali xylogenicum za izkušnjo proti goveji kugi. — Malo znano zdravilo zoper celó neznano bolezen, po takem tudi od te novice nimamo pričakovati ozdravljenja bolne živine.

Národno-gospodarske stvari.

Zakaj južna železnica še zmerom ne plačuje dohodarine (davka) po avstrijskih deželah, skozi katere se vozi?

Ko so Rothschild in drugi bogatini pod jako dobrimi pogoji dobili pravico zidati železnico z Dunaja v Trst, je bilo po postavi določeno, da mora ta železnica od l. 1880. naprej od dohodkov vožnine davek plačevati v državno blagajnico in pa deželam, skozi katere se vozi. „Novice“ so uže v prejšnjih listih po „Wiener landw. Zeitg.“ povedale, da so se milijonarji južne železnice po hudem boji vendar le udali, državi plačevati dohodarino od železnic v Avstriji od l. 1880. naprej, ohola Ogerska oprostila jih je pa še za 10 let do l. 1890. tega davka.

Sedaj pa je nastalo drugo važno vprašanje: koliko? Postava vелеva, da imajo od čistega dohodka po odbitih vseh stroških delničarji plačevati na leto 10 odstotkov dohodarine, in sicer je znesek te dohodarine poprečni dohodek zadnjih treh let. Tega pravega zneska pa vladi ni bilo dosihmal mogoče najti zato, ker opraviništvo južne železnice zanašaje se, da bode južna železnica gótovo še za 10 let oproščena davka, ni natanko preiskovala dohodkov. Ker tedaj po tej postavi poti ni bilo mogoče izračunati dohodarine, moralo se je opraviništvo poslužiti ključa, ki ga je južna železnica sama

nasvetovala in ki obstoji v tem, da se čisti dohodek avstrijskih in ogerskih prog južne železnice po dolgosti obeh delov teh prog loči. Po tem računu bi tedaj imela južna železnica plačati dohodarine s prikladami vred 1 milijon in 815.745 gold., kar je pa veliko premalo. Potreba je tedaj, delati na to, da se kolikor mogoče hitro posamezno dokaže čisti dohodek, ker tak provizorni račun je na škodo državnemu zakladu in tedaj tudi na škodo deželam in njihovim davkoplačevalcem, ki imajo pravico do deleža te dohodarine.

Poprečni dohodek južne železnice od l. 1877. do 1879. znaša za eno leto . 36 milijonov 516.000 gold.
poprečni stroški pa . 14 „ 235.000 „

po takem je čistega dohodka

poprečno 22 milijonov 281.000 gold.

Proge južne železnice v Avstriji in na Ogerskem znašajo 2238.2 kilometrov, tedaj pride na 1 kilometer čistega dohodka 9955 gold.

Ker so ogerske proge zopet oproščene dohodarine izračunati, nam je le čisti dohodek avstrijskih prog. Avstrijske proge znašajo 1487.7 kilometrov, tedaj donšajo čistega dohodka 14 milijonov in 810.053 gold. na leto in 10 odstotkov dohodarine znašalo bi tedaj 1 milijon 481.005 gold.

Južna železnica postavila je pa račun dohodarine s prikladami vred na 1 „ 815.745 „

Postavilo je tedaj priklade za deželne zaklade, za okrajne in občinske priklade v račun z le 334.740 gold. ali drugače rečeno s komaj eno četrtniko postavnega davka!

Ako od poprečnega letnega dohodka južne železnice 36 milijonov 516.000 gold. odštejemo dohodek ogerskih železnic 7 „ 300.000 „

ostane za avstrijske železnice dohodka 29 milijonov 216.000 gold.

Ako sedaj od skupnih stroškov odštejemo stroške ogerskih prog, ostane za avstrijske proge stroškov . 11 „ 461.000 „

Tedaj je čistega dohodka na avstrijskih progah . . 17 milijonov 755.000 gold.

10% davka pa 1 milijon 775.000 gold.

Ako temu znesku primerjamo oni po ključu južne železnice izračunani, ki znaša 1 „ 481.050 „

dobimo uže na samem davku pomanjkave 294.495 „

Če k temu znesku prištejemo še pomanjkavo priklad 66.523 „

dobimo skupni znesek . . . 361.018 gold. katerih ni južna železnica za leto 1880. plačala.

Na ta prav židovski način so se tedaj hoteli ogniti milijonarji južne železnice postavnim in opravičenim tirjatvam davkoplačevalcev ter še na dalje molzti vlado in oškodovati davkoplačevalce.

Treba je tedaj, da jih državaisto tako sili, da spolnijo svojo dolžnost, kakor to dela pri ubozem, od vsega sveta zapuščenem kmetu. Ako mora revni kmet plačevati od svojih ubogih dohodkov davek, zakaj bi tega ne storili

milijonarji z obilnimi svojimi dohodki. Prav je tedaj storilo sedanje ministerstvo, da ni oprostilo še za 10 let južne železnice dohodarine, kakor je to storila ogerska vlada, ki pač tudi nič nima zapravljeti! Dežele: Dolnja Avstrija, Štajarska, Kranjska in Primorska pa morajo biti hvaležne, da jim bode dobajalo od te železnice vsako leto nekoliko tisoč goldinarjev za polajšanje davčnega bremena!

Slovstvene stvari.

Druga beseda o novi izdaji Miklošičevega

„Berila za osmi gimnazijalni razred“.

Poslal J. Navratil.

(Konec.)

„V teh [t. j. prvih pospešiteljev njenih t. j. nove naše literature] mesto je pa neki Navratilov prevod: „Hoja Evgenijeva prek planin“ doletela čast (tu je ta izraz na svojem mestu!) biti sprejetim v zbirko“. S tako čudno slovenščino pita g. K. svoje čitatelje ter vpije na videz ves srdit: „Kdo bi si mogel misliti, da izdatelj šolske knjige tolikanj zgreši pot objektivne sodbe!“ Na kratko: s temi besedami očita neskromni g. K. — meni „neskromnost“.

Da se je prof. Konfusionsrat utegnil potruditi in mojo izdavo primerjati prvi, pa bi se bil uveril, da je bil moj omenjeni prevod (a ž njim vred še več mojih spiskov) uže v Miklošičevi izdavi. Nekoliko mojih prevodov bilo je med njimi tudi nepodpisanih.

Izpustil sem iz svoje izdave (iz znanega uzroka) sam rad vse svoje spiske — brez tréh (podpisanih), ki so ostali v njej iz Miklošičeve izdaje. Kako rad bi bil izpustil še te tri, ter nadomestil z drugimi tujimi in boljšimi, — pa na žalost... nisem smel; prekorail bi bil sicer mejo, t. j. izpustil več nego polovico spiskov iz stare izdave, tako da se nova po pravici menda ne bi smela več imenovati: „druga izdava Miklošičevega Berila“.

Opravičuje pa moje ravnanje tudi vzgled, ki sta mi ga dajala slavna pisatelja in „slovenskih beril“ izdajatelja, katerima ni očital zato „neskromnosti“ do zdaj še živ krst. Oba sta zdaj po svojih zaslugah viteza; zoveta se: dr. Fr. Miklošič pa dr. J. Bleiweis.

„Kolikor ljudi, toliko čudi.“

Lahko, da mislijo nekateri tako kakor gosp. prof. Konfusionsrat; drugi so pa drugih misli in jako zadovoljni, da jim je kakega berila izdatelj pokazal tudi svojo pisavo, da vidi in sodijo oni (a ne on), kakova je in koliko velja.

Je li to „neskromnost“?

Ako bi bilo „neskromno“ tako ravnanje, kakoršno mi očita g. K., ne bi smel nijeden „skladatelj“ v „besedi“, katero daje on, gósti nikake svoje skladbe. — A vendar se godi to čisto brez očitania!

Premda me pa g. K. kara strašno, da se v berilu „slovensko slovstvo nalašč od uborne strani kaže“, *) brusi mi vendar pod nos, zakaj nisem priobčil nikakega primera — Andrejaševe pisave [da si pravim, da je 20 let po smrti tega pesnika samouka doletela dve izmed njegovih pesmi čast, da ji je ponemčil sloveči pesnik J. Gabr. Seidl].

Gosp. K. sodi po tem, da je nemški pesnik umél Andrejaševe pesmi bolje ceniti nego jaz, ki velim v

*) Naj se zahvalijo dotični pisatelji, kateri spadajo med boljše in najboljše, g. prof. Konfusionsratu za to blagovoljno presodbo!

predgovoru, da je i Andrejaševa pisava okorna, in da sem porabil tesni prostor rajši za boljšo slovenščino.

Ne veste li g. Konfusionsrat, da se pristudi omikanemu človeku zbog nesnažne posode najboljša jed?

Kako Vam ugaja ta slovenščina iz Andrejaševih „Nedelcev“?

„Pregrešne pesmi se pojó,
Se raja po tabernah,
Nar huj pregrehe se godó (sic)
Še nar več ob nedelah.
Kdar se pa v cérkvi Bog česti
Skoz petje 'no žebranje
Per takih tamkaj ajfra ni,
Le smeh je in mermranje“.*)

Postavite pa pred tacega človeka isto jed v lepi snažni posodi, oj, kako mu bode v slast! — Vedel je to nemški pesnik ter postregel svoje rojake s tečno dušno hrano, podano jim v lepši posodi; opeknel se pa je slavni gosp. prof. Konfusionsrat s puhlo svojo „logiko“, in po pravici smemo reči: „Si tacuisses, philosophus mansisses“.

Kdor je več latinski književnosti, zato ni še več — slovenski.

Zato se pripeti jako lahko, da predrzen „neveščak“, kateri hoče osmésiti koga drugega, — osmeši sebe. — Tako se je zgodilo i našemu g. profesorju „klasičnih jezikov“, ki se siromak (vzlasti zbog starega Enija in Naevoja) ni utegnil pečati s starimi slovenskimi berili za gimnazije.

On, ki se je slep delal moje vélike „gebundene maršrute“, to je, glušil se nalašč ónega važnega zagovora mojega v drugem predgovoru, — ni zanemaril ondi moje druge manje (da rečem zopet po njegovo) „gebundene maršrute“: „Držati se mi je bilo i pravopisa prejšnjega“. — Na svoj duhoviti (židovsko-časnikarski) način bléde še nekaj, kakor da bi se bil jaz izneveril svojemu „prepričanju“.

Da se ni g. K. bavil toliko z Enijem in Naevijem, pa bi bil zasledil morda takih zagovorov, kakoršen je mej (glede „pravopisa“) tudi po drugih knjigah, in to pri takih pisateljih, katerim se ne more kratko ni malo očitati — „neznačajnost“. Tako se zagovarja sloveči g. Daničič (Vukjanec) v izvrstni svoji „Srbski sintaksi“ („u Beogradu“ 1858), zato ker je moral, da mu je smela knjiga samo na svet, po „državnem“ pravopisu rabiti zopet „debeli jer“ itd.

Tako toži tudi c. k. Terezijanske gimnazije ravnatelj dr. Al. Egger v predgovoru svojega nemškega berila (1880) za 4. razred srednjih šol, da je bil po ministerskem ukazu dne 28. januarija 1880. leta št. 724 prisiljen („genötigt“), „das h in Wahl, wohl, der Wortfamilie von rathen u. a. m. wieder herzustellen, das seit zwölf Jahren schon weggeblieben war, und manche Fremdwörter mit e zu schreiben itd.“ — A nijeden razumnik ni zameril niti Srbu niti Nemcu.**)

Vsem častitim gg. književnikom bodi tedaj povedano o tej priliki, da je samo po... neugodnosti stara pisava („vert“ namesto „vrt“ itd.) ostala še v drugi izdaji. Slavni gosp. dr. Miklošič uči še vedno, kakor je učil uže več let pred prvo izdajo istega „Berila“, da ima r tudi samoglasnikovo veljavo. Pa ni jaz se nisem izneveril poprejšnji svoji „uverjenosti“, objavljeni vsled lastne izkušnje po „Novicah“ uže l. 1865. (na 52. str.). Tam se čita tudi to, da je bil g. dr. Mi-

*) Iz prve Ahacljeve zbirke leta 1833. z bohoričico tiskane. Pis.

**) Kajti jedro je vsebina, pravopis pa le lupina. To nam kažejo vzlasti nemške šolske knjige; v dveh ne najdeš povse jednakega pravopisa. Pis.